

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2015. gada 19. martā *

Satura rādītājs

Tiesvedības priekšvēsture	4
Tiesvedība Vispārējā tiesā un pārsūdzētais spriedums	7
Lietas dalībnieču prasījumi	7
Par apelācijas sūdzību	8
Par pirmo pamatu, kas saistīts ar tiesību uz aizstāvību pārkāpumu procesuālu kļūdu dēļ	8
Par pirmā pamata pirmo daļu, kas saistīta ar atļauju Komisijai pirmo reizi Vispārējā tiesā izvirzīt administratīvās lietas materiālos esošus pierādījumus	8
– Dole sabiedrību argumenti	8
– Tiesas vērtējums	8
Par pirmā pamata otro daļu, kas saistīta ar pierādījumu, ko Dole sabiedrības iesniedza tiesvedības laikā	9
– Dole sabiedrību argumenti	9
– Tiesas vērtējums	9
Par pirmā pamata trešo daļu, kas saistīta ar to, ka Vispārējā tiesa kā nepieņemamu noraidījusi replikas C.7. pielikumu	10
– Dole sabiedrību argumenti	10
– Tiesas vērtējums	10
Par pirmā pamata ceturto daļu, kas saistīta ar pušu procesuālo tiesību vienlīdzības principa pārkāpumu	10
Par pirmā pamata piekto daļu, kas saistīta ar faktu konstatāciju Vispārējā tiesā	11

* Tiesvedības valoda – angļu.

– Dole sabiedrību argumenti	11
– Tiesas vērtējums	11
Par otro pamatu, kas saistīts ar faktu sagrozišanu attiecībā uz pārkāpuma ekonomisko kontekstu	11
Dole sabiedrību argumenti	11
Tiesas vērtējums	12
Par trešo pamatu, kas saistīts ar pierādījumu nepietiekamu vērtējumu	13
Par trešā pamata pirmo daļu, kas saistīta ar nepietiekamu pamatojumu Komisijas veiktā tirgus daļas aprēķina apstiprināšanai	13
– Dole sabiedrību argumenti	13
– Tiesas vērtējums	13
Par trešā pamata otro un trešo daļu, kas saistītas ar pirmstarifikācijas saziņas elementu un tarifikācijas faktoru, kas rada konkurences ierobežojumu, precīzu neidentificēšanu	14
– Dole sabiedrību argumenti	14
– Tiesas vērtējums	15
Par trešā pamata ceturto daļu, kas saistīta ar pirmstarifikācijas saziņā iesaistīto darbinieku atbildību ..	16
Par trešā pamata piekto daļu, kas saistīta ar pirmstarifikācijas saziņas kvalifikāciju par konkurences ierobežojumu mērķa dēļ	16
– Dole sabiedrību argumenti	16
– Tiesas vērtējums	17
Par ceturto pamatu, kas saistīts ar kļūdainu naudas soda aprēķinu	19
Par ceturta pamata pirmo daļu, kas saistīta ar tādu sabiedrību pārdošanas apjomu ņemšanu vērā, kuras apgalvotajā pārkāpumā nebija iesaistītas	19
– Dole sabiedrību argumenti	19
– Tiesas vērtējums	20
Par ceturta pamata otro daļu, kas saistīta ar noteiktu pārdošanas apjomu dubultu ņemšanu vērā	21
– Dole sabiedrību argumenti	21
– Tiesas vērtējums	22
Par tiesāšanās izdevumiem	22

Apelācija — Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Eiropas banānu tirgus — Saskaņošana, nosakot references cenas — Pienākums norādīt pamatojumu — Novēlots pamatojums — Novēlota pierādījumu iesniegšana — Tiesības uz aizstāvību — Pušu procesuālo tiesību vienlīdzības princips — Faktu konstatēšanu reglamentējošie principi — Faktu sagrozišana — Pierādījumu vērtēšana — Tirgus struktūra — Komisijas pienākums precizēt tādas informācijas apmaiņas elementus, kura veido konkurences ierobežojumu mērķa dēļ — Pierādīšanas pienākums — Naudas soda aprēķināšana — Pārkāpumā neiesaistītu meitasuzņēmumu pārdošanas apjomu ņemšana vērā — Vienu un to pašu banānu pārdošanas apjomu dubulta pieskaitīšana

Lieta C-286/13 P

par apelācijas sūdzību atbilstoši Tiesas statūtu 56. pantam, ko 2013. gada 24. maijā iesniedza

Dole Food Company Inc., *Westlake Village* (Amerikas Savienotās Valstis),

Dole Fresh Fruit Europe, agrākā **Dole Germany OHG**, Hamburga (Vācija),

ko pārstāv *J.-F. Bellis*, advokāts,

prasītāji,

otra lietas dalībiece –

Eiropas Komisija, ko pārstāv *M. Kellerbauer* un *P. Van Nuffel*, pārstāvji,

atbildētāja pirmajā instancē.

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], Tiesas priekšsēdētāja vietnieks K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], kas pilda otras palātas tiesneša pienākumus, tiesneši Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*] (referents) un Ž. L. da Krušs Vilasa [*J. L. da Cruz Vilaça*],

ģenerālvokāte J. Kokote [*J. Kokott*],

sekretārs V. Turē [*V. Tourrès*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2014. gada 8. oktobra tiesas sēdi,

noklausījusies ģenerālvokātes secinājumus 2014. gada 11. decembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Ar savu apelācijas sūdzību **Dole Food Company Inc.** (turpmāk tekstā – “**Dole Food**”) un **Dole Fresh Fruit Europe**, bijusī **Dole Germany OHG** (turpmāk tekstā – “**DFFE**”) (turpmāk tekstā kopā – “**Dole sabiedrības**”), lūdz pilnībā vai daļēji atcelt Eiropas Savienības Vispārējās tiesas spriedumu **Dole Food** un **Dole Germany**/Komisija (T-588/08, EU:T:2013:130, turpmāk tekstā – “pārsūdzētais spriedums”), ar kuru tā noraidīja to prasību atcelt Komisijas 2008. gada 15. oktobra Lēmumu C(2008) 5955, galīgā

redakcija, par procedūru saskaņā ar EKL 81. pantu (Lieta COMP/39.188 – Banāni) (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”). Prasītājas lūdz arī atcelt šo lēmumu, ciktāl tas attiecas uz tām, kā arī atcelt vai samazināt tām ar šo lēmumu uzlikto naudas sodu.

Tiesvedības priekšvēsture

- 2 Šis tiesvedības vajadzībām pārsūdzētā sprieduma 1.–32. punktā izklāstītā tiesvedības priekšvēsture ir apkopojama šādi.
- 3 *Dole Food* ir ASV sabiedrība, kas ražo svaigus augļus un dārzeņus, kā arī fasētus un saldētus augļus. *DFFE* ir tās meitasuzņēmums.
- 4 2005. gada 8. aprīlī *Chiquita Brands International Inc.* (turpmāk tekstā – “*Chiquita*”), pamatojoties uz Komisijas Paziņojumu par atbrīvojumu no sodanaudas [naudas soda] un sodanaudas [naudas soda] samazināšanu karteļu gadījumos (OV 2002, C 45, 3. lpp.; turpmāk tekstā – “Paziņojums par sadarbību”), iesniedza pieteikumu par atbrīvojumu no naudas soda.
- 5 2005. gada 3. maijā Eiropas Komisija piešķīra tai nosacītu atbrīvojumu no naudas soda atbilstoši Paziņojuma par sadarbību 8. punkta a) apakšpunktam.
- 6 2007. gada 20. jūlijā Komisija vairākām sabiedrībām, kurās tā bija veikusi pārbaudes, tostarp *Chiquita*, *Dole* sabiedrības, *Fresh Del Monte Produce Inc.* (turpmāk tekstā – “*Del Monte*”) un *Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co. KG* (turpmāk tekstā – “*Weichert*”), nosūtīja paziņojumu par iebildumiem.
- 7 Komisija 2008. gada 15. oktobrī pieņēma apstrīdēto lēmumu, kurā tā norāda, ka uzņēmumi, kas ir apstrīdētā lēmuma adresāti, ir piedalījušies saskaņotās darbībās, koordinējot savas references cenas uz banāniem, kuri tika tirgoti Austrijā, Beļģijā, Dānijā, Somijā, Vācijā, Luksemburgā, Nīderlandē, kā arī Zviedrijā, laikposmā no 2000. gada 1. janvāra līdz 2002. gada 31. decembrim (apstrīdētā lēmuma preambulas 1.–3. apsvērums).
- 8 Faktisko apstākļu laikā banānu sūtījumus uz Ziemeļeiropas ostām un šajā reģionā tirgojamās daudzums ik nedēļu noteica ar ražotāju, importētāju un tirgotāju lēmumiem par ražošanu, nosūtīšanu un tirdzniecību (apstrīdētā lēmuma preambulas 36., 131., 135. un 137. apsvērums).
- 9 Banānu nozarē tiek nošķirti trīs banānu marku līmeņi, ko sauc: *Chiquita* markas banāni, kuri pieder pie augstākās šķiras, otrās šķiras *Dole* un *Del Monte* markas banāni un trešās šķiras banāni, kuri ietver vairāku citu marku banānus. Šis iedalījums atkarībā no markām atspoguļojas banānu cenu noteikšanā (apstrīdētā lēmuma preambulas 32. apsvērums).
- 10 Attiecīgajā laikposmā banānu nozare Ziemeļeiropā bija organizēta nedēļas ciklos. Banānu pārvadāšana ar kuģiem no Latīņamerikas ostām uz Eiropu ilga aptuveni divas nedēļas. Banānu nogādāšana uz Ziemeļeiropas ostām parasti notika vienreiz nedēļā un tika veikta atbilstoši regulārajam sūtīšanas kalendāram (apstrīdētā lēmuma preambulas 33. apsvērums).
- 11 Banānus sūtīja zaļus, un tie pienāca ostās zaļi. Pēc tam tos piegādāja tieši pircējiem (zaļie banāni) vai arī nogatavināja, piegādājot tos aptuveni vienu nedēļu vēlāk (dzeltenie banāni). Nogatavināšanu vai nu varēja veikt importētājs, vai kāda persona, kas darbojas importētāja vārdā, vai arī varēja organizēt pircējs. Importētāju klienti parasti esot bijuši nogatavinātāji vai mazumtirdzniecības tikli (apstrīdētā lēmuma preambulas 34. apsvērums).

- 12 *Chiquita, Dole* un *Weichert* noteica savas references cenas attiecībā uz savām markām katru nedēļu, aplūkojamajā gadījumā – ceturtdienās no rīta, un paziņoja tās saviem klientiem. Frāze “references cenas” parasti attiecās uz zaļo banānu references cenām, jo dzelteno banānu references cenas parasti veidojās, zaļo banānu piedāvājuma cenai pieskaitot nogatavināšanas maksu (apstrīdētā lēmuma preambulas 104. un 106. apsvērums).
- 13 Cenas, ko par banāniem maksāja mazumtirgotāji un izplatītāji (tā sauktās “faktiskās cenas”), varēja izrietēt vai nu no sarunām, kas tika rīkotas vienreiz nedēļā, konkrētajā gadījumā ceturtdienu pēcpusdienās vai vēlāk, vai arī no piegādes līgumu izpildes ar iepriekš definētām cenu noteikšanas formulām, kurās izmantoja fiksēto cenu vai cenu, kas bija saistīta ar pārdevēja vai konkurenta references cenu vai arī kādu citu references cenu, tādu kā, piemēram, “*Aldi* cena”. Tirdzniecības tīkls “*Aldi*” katru ceturtdienu laikā no plkst. 11.00 līdz 11.30 saņēma piedāvājumus no saviem piegādātājiem un pēc tam formulēja pretpriekšlikumu, t.i., “*Aldi* cenu”, kuru maksāja piegādātājiem un kuru parasti noteica ap plkst. 14.00. Kopš 2002. gada otrā pusgada “*Aldi* cenu” sāka arvien biežāk izmantot kā rādītāju banānu cenas aprēķināšanas mērķiem attiecībā uz noteiktu citu darījumu skaitu, tostarp darījumiem, kas attiecās uz noteiktās markas banāniem (apstrīdētā lēmuma preambulas 34. un 104. apsvērums).
- 14 Komisija paskaidroja, ka apstrīdētā lēmuma adresāti tika iesaistīti divpusējā pirmstarifikācijas saziņā, kuras ietvaros tie apsprieda banānu cenu noteikšanas faktorus, t.i., faktorus, kas attiecas uz references cenām nākamajai nedēļai, kā arī apsprieda vai atklāja cenu tendences vai indikatīvas norādes par references cenām nākamajai nedēļai. Šī saziņa parasti notika trešdienās, pirms attiecīgie uzņēmumi noteica savas references cenas, un pilnībā attiecās uz nākotnē piemērojamām references cenām (apstrīdētā lēmuma preambulas 51. un nākamie apsvērumi).
- 15 *Dole Food* bija iesaistīta divpusējā saziņā gan ar *Chiquita*, gan ar *Weichert*. *Chiquita* zināja par pirmstarifikācijas saziņu starp *Dole Food* un *Weichert* vai vismaz sagaidīja šādas saziņas esamību (apstrīdētā lēmuma preambulas 57. apsvērums).
- 16 Minētā divpusējā pirmstarifikācijas saziņa bija vērsta uz to, lai mazinātu nenoteiktību par uzņēmumu rīcību attiecībā uz references cenām, kas tiem bija jānosaka ceturtdienās no rīta (apstrīdētā lēmuma preambulas 54. apsvērums).
- 17 Pēc tam, kad ceturtdienās no rīta attiecīgie uzņēmumi bija noteikuši savas references cenas, tie divpusēji apmainījās ar informāciju par savām references cenām. Šī vēlākā informācijas apmaiņa ļāva tiem kontrolēt individuālos cenu noteikšanas lēmumus, ņemot vērā pirms tam notikušo pirmstarifikācijas saziņu, un stiprināja to sadarbības attiecības (apstrīdētā lēmuma preambulas 198.–208., 227., 247., 273. un nākamie apsvērumi).
- 18 Komisijas ieskatā, references cenas bija vismaz par tirgus signāliem, tendencēm un/vai rādītājiem attiecībā uz paredzamām banānu cenu izmaiņām un bija svarīgas saistībā ar banānu tirdzniecību un iegūtajām cenām. Turklāt noteiktos darījumos cena bija tieši piesaistīta references cenām, izmantojot uz references cenām balstītās formulas (apstrīdētā lēmuma preambulas 115. apsvērums).
- 19 Komisija uzskatīja, ka attiecīgie uzņēmumi nevarēja neņemt vērā no konkurentiem saņemto informāciju, nosakot savu rīcību tirgū, kā to turklāt tieši atzinušas *Chiquita* un *Dole Food* (apstrīdētā lēmuma preambulas 228. un 229. apsvērumi).
- 20 Komisija secina, ka pirmstarifikācijas saziņa starp *Dole Food* un *Chiquita* un starp *Dole Food* un *Weichert* varēja ietekmēt cenas, ko piemēroja komersanti, un attiecās uz cenu noteikšanu un ka no tās izrietošo saskaņoto darbību mērķis bija ierobežot konkurenci EKL 81. panta izpratnē (apstrīdētā lēmuma preambulas 54. un 271. apsvērums).

- 21 Tā uzskata, ka visi apstrīdētajā lēmumā aprakstītie koluzīvie nolīgumi veido vienotu un turpinātu pārkāpumu ar mērķi ierobežot konkurenci Eiropas Kopienā EKL 81. panta izpratnē. *Chiquita* un *Dole Food* tika atzītas par atbildīgām par vienotu un turpinātu pārkāpumu tā kopumā, savukārt *Weichert* tika atzīta par atbildīgu tikai par to pārkāpuma daļu, kurā tā bija piedalījusies, proti, pārkāpuma daļu, kas attiecas uz koluzīviem nolīgumiem ar *Dole Food* (apstrīdētā lēmuma preambulas 258. apsvērums).
- 22 Ņemot vērā, ka Ziemeļeiropas banānu tirgu raksturoja nozīmīgs tirdzniecības apjoms starp dalībvalstīm un ka koluzīvie nolīgumi aptvēra ievērojamu Kopienas daļu, Komisija uzskatīja, ka minētajiem nolīgumiem ir bijusi būtiska ietekme uz tirdzniecību starp dalībvalstīm (apstrīdētā lēmuma preambulas 333. un nākamie apsvērumi).
- 23 Naudas soda apmēru Komisija noteica, piemērojot Pamatnostādnes naudas soda aprēķināšanai, piemērojot Regulas (EK) Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu (OV 2006, C 210, 2. lpp.; turpmāk tekstā – “Pamatnostādnes”) un paziņojumu par sadarbību.
- 24 Komisija noteica uzliekamā naudas soda pamatsummu, kuru veido summa diapazonā no 0 līdz 30 % – atbilstoši pārkāpuma smaguma pakāpei – no uzņēmuma attiecīgo pārdevumu vērtības, šo summu reizinot ar uzņēmuma dalības pārkāpumā gadu skaitu un pēc tam tai pieskaitot papildu summu no 15 līdz 25 % no pārdevumu vērtības, lai atturētu uzņēmumus no pārkāpjošas rīcības (apstrīdētā lēmuma preambulas 448. apsvērums).
- 25 Ņemot vērā īpašo reglamentējošo režīmu banānu nozarē un to, ka koordinācija attiecās uz references cenām, uzliekamā naudas soda pamatsumma tika samazināta par 60 % visiem apstrīdētā lēmuma adresātiem (apstrīdētā lēmuma preambulas 467. apsvērums). Samazinājums par 10 % tika piešķirts *Weichert*, kas nebija informēta par pirmstarifikācijas saziņu starp *Dole Food* un *Chiquita* (apstrīdētā lēmuma preambulas 476. apsvērums).
- 26 *Chiquita* tika piešķirts atbrīvojums no naudas soda saskaņā ar Paziņojumu par sadarbību (apstrīdētā lēmuma preambulas 483.–488. apsvērums). Nekādas citas korekcijas netika veiktas ne *Dole Food*, ne *Del Monte* un *Weichert*.
- 27 Apstrīdētajā lēmumā tostarp ir noteikts:

“1. *pants*

Šādi uzņēmumi ir pārkāpuši [EKL] 81. pantu, piedaloties saskaņotajās darbībās, kas izpaudās kā banānu references cenu koordinācija:

— [*Chiquita*] – no 2000. gada 1. janvāra līdz 2002. gada 1. decembrim;

[..]

— [*Dole Food*] – no 2000. gada 1. janvāra līdz 2002. gada 31. decembrim;

— [*DFFE*] no 2000. gada 1. janvāra līdz 2002. gada 31. decembrim;

— [*Weichert*] no 2000. gada 1. janvāra līdz 2002. gada 31. decembrim;

— [*Del Monte*] no 2000. gada 1. janvāra līdz 2002. gada 31. decembrim.

Pārkāpums attiecas uz šādām dalībvalstīm: Austrija, Beļģija, Dānija, Somija, Vācija, Luksemburga, Nīderlande un Zviedrija.

2. pants

Par 1. pantā minēto pārkāpumu tiek uzlikti šādi naudas sodi:

- [*Chiquita*], *Chiquita International Ltd*, *Chiquita International Services Group NV* un *Chiquita Banana Company BV* – kopīgi un solidāri: EUR 0;
 - [*Dole Food*] un [*DFFE*] – kopīgi un solidāri: EUR 45 600 000;
 - [*Weichert*] un [*Del Monte*] – kopīgi un solidāri: EUR 14 700 000;
- [..].”

Tiesvedība Vispārējā tiesā un pārsūdzētais spriedums

- 28 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2008. gada 24. decembrī, *Dole* sabiedrības cēla prasību atcelt apstrīdēto lēmumu un pakārtoti atcelt vai samazināt tām ar šo lēmumu uzlikto naudas sodu.
- 29 2012. gada 25. janvārī notikušajā tiesas sēdē *Dole* sabiedrības iesniedza rakstveida paziņojumu, pamatojoties uz Komisijas lietas materiāliem, un lūdza to pievienot tiesvedības materiāliem, kam Komisija iebilda.
- 30 Vispārējā tiesa pārsūdzētajā spriedumā prasību noraidīja. Pārsūdzētā sprieduma 40.–48. punktā tā it īpaši atzīmēja, ka dokuments, ko *Dole* sabiedrības iesniedza tiesas sēdē, nav pieņemams.

Lietas dalībnieču prasījumi

- 31 *Dole* sabiedrības lūdz Tiesu
- pilnībā vai daļēji atcelt pārsūdzēto spriedumu;
 - pilnībā vai daļēji atcelt apstrīdēto lēmumu, ciktāl tas attiecas uz šīm sabiedrībām;
 - atcelt vai samazināt tām ar apstrīdēto lēmumu uzlikto naudas sodu;
 - pakārtoti – nodot lietu atpakaļ Vispārējai tiesai un
 - piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.
- 32 Komisija lūdz Tiesu:
- noraidīt apelācijas sūdzību;
 - pakārtoti noraidīt prasību par apstrīdētā lēmuma atcelšanu un
 - piespriest *Dole* sabiedrībām atlīdzināt tiesāšanās izdevumus apelācijas instancē un pakārtoti – izdevumus saistībā ar minētās prasības celšanu.

Par apelācijas sūdzību

Par pirmo pamatu, kas saistīts ar tiesību uz aizstāvību pārkāpumu procesuālu kļūdu dēļ

Par pirmā pamata pirmo daļu, kas saistīta ar atļauju Komisijai pirmo reizi Vispārējā tiesā izvirzīt administratīvās lietas materiālos esošus pierādījumus

– *Dole* sabiedrību argumenti

- 33 Ar pirmā pamata pirmo daļu *Dole* sabiedrības uzskata, ka vispārējā tiesa tā vietā, lai konstatētu, ka apstrīdētais lēmums nav pamatots, ļāva Komisijai pirmo reizi tiesvedībā tiesā izvirzīt būtisku elementu no ekonomiskā konteksta, kurā ietilpst uzņēmumiem pārņemstās darbības. Šajā ziņā tās pirmajā instancē norādīja, ka Komisija nav pierādījusi savu apgalvojumu par to, ka pirmstarififikācijas saziņas mērķis bija cenu noteikšana, kaut arī *Chiquita* un *DFFE* references cenas attiecās uz banāniem, kurus tajā pašā nedēļā nepārdeva, savstarpēji konkurējot.
- 34 Pārsūdzētā sprieduma 134. punktā Vispārējā tiesa šo pamatojuma trūkumu attaisnoja un uzskatīja, ka tai sniegtie precizējumi ir paredzēti vienīgi tālab, lai paskaidrotu apstrīdētajā lēmumā jau sniegto pamatojumu. Šādi Vispārējā tiesa esot ignorējusi pienākumus, kuri saskaņā ar EKL 253. pantu ir Komisijai, un pārkāpusi sava Reglamenta 48. panta 2. punktu. Attiecīgi lemjot, Vispārējā tiesa esot pārkāpusi arī *Dole* sabiedrību tiesības uz aizstāvību.

– Tiesas vērtējums

- 35 Pārsūdzētā sprieduma 127. punktā Vispārējā tiesa norādīja, ka Komisija apstrīdētā lēmuma preambulas 4., 5., 32., 34., 104., 141.–143., 182., 196. un 287. apsvērumā pietiekami precīzi un skaidri ir izteikusi “savu nostāju par attiecīgās preces, proti, svaigo banānu, īpašo raksturu, par minētās preces, t.i., augļu, kas tiek importēti zaļi un tiek piedāvāti plašā patēriņā tad, kad pēc nogatavināšanas kļūst dzeltenī, specifiskumu, par banānu nogatavināšanas organizēšanas un pēc tam arī tirdzniecības kārtību, par komercsarunu procesu saistībā ar references cenām un par saikni starp zaļo un dzelteno banānu references cenām”.
- 36 Minētā sprieduma 128. punktā Vispārējā tiesa precizēja, ka “argumenti, ar kuriem *Dole* sabiedrības būtībā tiecas panākt konstatējumu, ka [*Dole Food*] un *Chiquita* darbību nošķirtības un desinhronizācijas dēļ nebija iespējama kolūzija par references cenām ar divpusējās saziņas palīdzību, nebija izvirzīti administratīvā procesa laikā”. Šis konstatējums nav apstrīdēts.
- 37 Šādos apstākļos, pirmkārt, Vispārējā tiesa, nepieļaujot kļūdu, pārsūdzētā sprieduma 135. punktā ir konstatējusi, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā ir izpildījusi tai EKL 253. pantā paredzēto pienākumu norādīt pamatojumu, jo no šī lēmuma pietiekami skaidri izriet, ka Komisija nav uzskatījusi par atbilstošu nošķirt *Dole* sabiedrību zaļo banānu un dzelteno banānu tirgus.
- 38 Otrkārt, tā kā *Dole* sabiedrības šo nošķiršanu pirmo reizi norādīja pieteikumā par lietas ierosināšanu, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 133. un 134. punktā varēja pamatot uzskatīt, ka tā, nepārkāpjot sava Reglamenta 48. panta 2. punktu, var ļaut Komisijai aizstāvēt apstrīdētajā lēmumā izklāstīto vērtējumu, sniedzot argumentus tiesvedības laikā.
- 39 No tā izriet, ka pirmā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

Par pirmā pamata otro daļu, kas saistīta ar pierādījumu, ko *Dole* sabiedrības iesniedza tiesvedības laikā

– *Dole* sabiedrību argumenti

- 40 Ar pirmā pamata otro daļu *Dole* sabiedrības norāda, ka Vispārējā tiesa, noraidot pierādījumus, ko tās sniegušas, atbildot uz pamatu, kuru Komisija pirmo reizi bija izvirzījusi atbildē uz repliku, tā nav ievērojusi prasītāju tiesības uz aizstāvību. Komisija esot mēģinājusi pamatot apgalvojumu, ka “nav nekādas atšķirības starp “zaļajām references cenām” un “dzeltenajām references cenām””, atsaucoties uz kādu minētās atbildes uz repliku pielikumu, no kā izrietēja, ka mazumtirgotājs *Aldi* katru ceturtdienu paziņoja cenas, ko tas maksāja par dzelteniem banāniem. No tā esot secināts, ka zaļās un dzeltenās references cenas nedēļas gaitā ir savstarpēji aizstājamās, jo *Aldi* paziņotā dzelteno banānu iepirkuma cenai esot būtiska loma, *DFFE* nosakot zaļo banānu faktiskās cenas.
- 41 Šāds secinājums esot nepareizs, bet *Dole* sabiedrības savus argumentus esot varējušas paust tikai tiesas sēdē Vispārējā tiesā. Prasītājas atgādina, ka tās tad esot paskaidrojušas, ka *Aldi* paziņotā cena attiecas uz dzelteniem banāniem, kurus šis mazumtirgotājs iepirks pēc divām nedēļām, kad nogatavinātāji/izplatītāji, kuri banānus ir iepirkuši no *DFFE*, pārdod jau dzeltenos banānus *Aldi* konkurējošajiem mazumtirgotājiem.
- 42 Lai pamatotu savus argumentus, *Dole* sabiedrības tiesas sēdē Vispārējā tiesā iesniedza rakstveida paziņojumu, kas pamatots ar Komisijas lietas materiāliem, kuri pastiprināja šos faktus un bija pretrunā Komisijas secinātajam. Vispārējā tiesa šo pierādījumu noraidīja kā nepieņemamu, pārsūdzētā sprieduma 46. punktā atzīstot, ka Komisija atbildē uz repliku nav izvirzījusi jaunu argumentu, bet gan vienīgi atkārtojusi apstrīdētā lēmuma teksta daļu.
- 43 Tomēr šim pārsūdzētā sprieduma pamatam Vispārējā tiesa nepievienoja nekādus paskaidrojumus vai atsauc.

– Tiesas vērtējums

- 44 Kā pārsūdzētā sprieduma 40.–42. punktā ir darījusi Vispārējā tiesa, ir jāatgādina, ka saskaņā ar tās Reglamenta 48. panta 1. punktu pierādījumus var joprojām piedāvāt pēc atbildes uz repliku, tomēr šajā normā ir precizēts, ka piedāvāto pierādījumu novēlošanās iemesls ir jāpamato. Šāds pienākums nozīmē, ka tiesai ir pilnvaras pārbaudīt šo pierādījumu novēlotas piedāvāšanas motīvu pamatotību, kā arī, ja lūgums nav pietiekami juridiski pamatots, pilnvaras tos noraidīt (spriedums *Gaki-Kakouri*/Tiesa, C-243/04 P, EU:C:2005:238, 33. punkts).
- 45 Šajā lietā ir jāatzīst, ka *Aldi* references cenas jau bija izskatītas administratīvajā procesā, kura rezultātā tika pieņemts apstrīdētais lēmums, un tā piemērošanas joma un nozīme atbilstoši lietas materiāliem jau no sākuma bija diskusiju starp lietas dalībniekiem pirmās instances rakstveida procesā priekšmets, kā to savu secinājumu 36. punktā norādījusi arī ģenerālvokāte. Pretēji prasītāju apgalvotajam, nekādā gadījumā nebija runa par jaunu argumentu, uz kuru tiesvedībā pirmo reizi tiktu norādīts tikai Komisijas atbildē uz replikas rakstu.
- 46 *Dole* sabiedrības neizvirza nevienu argumentu par to, ka tās prasības vai replikas stadijā nebūtu varējušas iesniegt norādīto dokumentu, un tādējādi Vispārējā tiesa, nepieļaujot kļūdu tiesību piemērošanā, pārsūdzētā sprieduma 48. punktā varēja uzskatīt, ka šis dokuments ir iesniegts novēloti – tiesas sēdē – un tādēļ to noraidīt.
- 47 No tā izriet, ka pirmā pamata otrā daļa nav pamatota.

Par pirmā pamata trešo daļu, kas saistīta ar to, ka Vispārējā tiesa kā nepieņemamu noraidījusi replikas C.7. pielikumu

– *Dole* sabiedrību argumenti

- 48 Ar pirmā pamata trešo daļu *Dole* sabiedrības norāda, ka Vispārējā tiesa, kā nepieņemamu noraidot replikas C.7. pielikumu, ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā un pārkāpusi to tiesības uz aizstāvību. Vēlēdamās apstrīdēt vairākus Komisijas iebildumu rakstā paustos apgalvojumus, ar kuriem tā norādīja, ka prasītājas esot sniegušas paziņojumus, kas traktējami kā atzišana, ka references cenas ir saistītas ar faktiskajām cenām, prasītājas iesniedza minēto C.7. pielikumu, no kura izrietēja, ka minētie paziņojumi neskar šo lietu, jo tie ir izolēti no to konteksta.
- 49 Pretēji tam, ko Vispārējā tiesa nosprieda pārsūdzētā sprieduma 461.–470. punktā, replikā izklāstītie argumenti bija pietiekami, lai paustu nostāju par šo jautājumu. Konkrēti, C.7. pielikums nav uzskatāms par replikas papildinājumu, tajā nav nekādu papildu pamatu vai argumentu un tajā ir vienīgi pierādījumi replikā norādītajiem argumentiem.

– Tiesas vērtējums

- 50 Ir jāatgādina, ka, lai prasība Vispārējā tiesā būtu pieņemama, pamata faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, uz kuriem prasība pamatota, jāizriet – vismaz kopsavilkuma veidā un tomēr saskaņotā un saprotamā veidā – no paša prasības pieteikuma teksta. Kaut arī atsevišķos jautājumos tā tekstu var pamatot un papildināt, atsaucoties uz tam pievienoto dokumentu izvilkiem, vispārēja atsauce uz citiem, kaut arī prasības pieteikumam pievienotiem rakstiem, nevar labot juridiskās argumentācijas pamata elementu, kuriem ir jābūt norādītiem prasības pieteikumā, trūkumu (skat. spriedumu *MasterCard* u.c./Komisija, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 40. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 51 Šajā lietā atliek atzīmēt, ka pirmās instances lietas materiālu izpēte atklāj, ka Vispārējā tiesa ir pamatoti secinājusi, ka iesniegtie procesuālie dokumenti neietver nekādus paskaidrojumus par *Dole* sabiedrību apgalvojumu, ka Komisija dažus paziņojumus esot aplūkojusi, atraujot no to konteksta, jo replikā bija atsauce vienīgi uz minēto C.7. pielikumu un tādēļ Vispārējai tiesai nebija iespējams *Dole* sabiedrību apgalvojumus secināt no to procesuālajiem dokumentiem.
- 52 Tādēļ apelācijas sūdzības iesniedzējas pirmā pamata trešā daļa ir jāatzīst par nepamatotu.

Par pirmā pamata ceturto daļu, kas saistīta ar pušu procesuālo tiesību vienlīdzības principa pārkāpumu

- 53 Ar pirmā pamata ceturto daļu *Dole* apgalvo, ka šī pamata pirmo triju daļu ietvaros izklāstīto iemeslu dēļ Vispārējā tiesa esot pārkāpusi pušu procesuālo tiesību vienlīdzības principu, jo tā atļāva Komisijai izvirzīt jaunus pamatus un argumentus, liedzot *Dole* sabiedrībām uz šiem pamatiem un pierādījumiem atbildēt. Tas esot konkrēts to tiesību uz aizstāvību pārkāpums, jo šādi tām esot tikuši radīti neizdevīgāka situācija nekā Komisijai.
- 54 Ņemot vērā, ka pirmā pamata pirmās trīs daļas nav pamatotas, arī apgalvojums par pušu procesuālo tiesību vienlīdzības principa pārkāpumu jāuzskata par nepamatotu.

Par pirmā pamata piekto daļu, kas saistīta ar faktu konstatāciju Vispārējā tiesā

– *Dole* sabiedrību argumenti

- 55 Ar pirmā pamata piekto daļu *Dole* sabiedrības norāda, ka Vispārējā tiesa nav pareizi pamatojusi faktus, jo tā aprobežojusies vienīgi ar mutvārdu jautājumiem *Dole* sabiedrību pārstāvim, nedz jautājumus, nedz atbildes uz tiem nefiksējot protokolā un neizmantojot tās Reglamenta 65. pantā paredzētos pierādījumu savākšanas pasākumus, lai pārbaudītu būtiskākos jautājumus, par kuriem tā tiesas sēdē pauda savu neizpratni.
- 56 Pārsūdzētā sprieduma 203. un 630. punktā Vispārējā tiesa pirmo reizi pauda šaubas par atsevišķu *Dole* sabiedrību sniegto argumentu un informācijas uzticamību, tomēr šīs šaubas bija iespējams klievēt, pieprasot iesniegt dokumentus vai liecības pierādījumu savākšanas ietvaros.
- 57 Tādēļ, tā kā Vispārējā tiesa netika izmantojusi pierādījumu savākšanas pasākumus dažu svarīgu faktu noskaidrošanai, tā esot pārkāpusi pierādījumu iegūšanas noteikumus un principus, kā arī neizpildījusi tai uzlikto pienākumu noskaidrot faktus. Tādējādi tā pārkāpusi arī *Dole* sabiedrību tiesības uz aizstāvību.

– Tiesas vērtējums

- 58 Vispirms jānorāda, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Vispārējā tiesa vienīgā var spriest par iespējamo nepieciešamību papildināt informāciju, kas ir tās rīcībā par lietām, kuras tā izskata. To, vai pierādījumi ir pārliecinoši, izvērtē vienīgi Vispārējā tiesa pati, un uz to netiek attiecināta pārbaude Tiesā apelācijas tiesvedības ietvaros, izņemot Vispārējā tiesā iesniegto pierādījumu sagrozīšanas gadījumā vai tad, ja Vispārējās tiesas veikto konstatāciju būtiska neprecizitāte izriet no lietas materiālos iekļautajiem dokumentiem (spriedums *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija*, C-385/07 P, EU:C:2009:456, 163. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 59 Turpinot jāatzīmē, ka Komisijas apstrīdētie *Dole* sabiedrību apgalvojumi vien nepierāda, ka atbildes uz jautājumiem tiesas sēdē un tam sekojošā lietas materiālu izpēte nebija pietiekami, lai Vispārējā tiesa varētu informēti lemt par references cenu raksturu. Tādējādi no minētajiem apgalvojumiem neizriet, ka Vispārējai tiesai būtu bijis jāveic pierādījumu savākšanas pasākumi.
- 60 Visbeidzot attiecībā uz pārsūdzētā sprieduma 203. un 630. punktu jānorāda, ka šajos punktos Vispārējā tiesa ir vienīgi piemērojusi principus par pierādīšanas pienākumu.
- 61 No tā izriet, ka pirmā pamata piektā daļa nav pamatota.
- 62 Ievērojot iepriekš minēto, pirmais pamats ir jānoraida kā nepamatots.

Par otro pamatu, kas saistīts ar faktu sagrozīšanu attiecībā uz pārkāpuma ekonomisko kontekstu

Dole sabiedrību argumenti

- 63 Ar otro pamatu *Dole* sabiedrības norāda, ka Vispārējā tiesa esot sagrozījusi faktus par *DFFE*, *Weichert* un *Chiquita* paziņoto references cenu raksturu.

- 64 Pirmkārt, *Dole* sabiedrības uzskata, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 152., 182. un 184. punktā esot apgalvojusi, ka *DFFE* paziņoja dzelteno references cenu, un minētā sprieduma 232. punktā, ka visi importētāji noteica zaļo references cenu, kura pēc tam bija par pamatu dzeltenās references cenas noteikšanai. Tās pirmajā instancē katrā ziņā esot precizējušas, ka *DFFE* paziņoja tikai zaļo references cenu, bet nekad nedz paziņoja, nedz noteica dzelteno references cenu.
- 65 Otrkārt, ar pārsūdzētā sprieduma 232. punktā ietverto apgalvojumu Vispārējā tiesa esot kļūdījusies par *Weichert* paziņoto references cenu raksturu, jo šī sabiedrība noteica tikai zaļo references cenu, kas tika paziņota pēc *DFFE* cenas. Nav nekādu pierādījumu, kas šo Vispārējās tiesas secinājumu pamatotu.
- 66 Treškārt, ar šo pašu konstatējumu Vispārējā tiesa esot sagrozījusi faktus par *Chiquita* paziņoto references cenu raksturu, jo pierādījumi liecina, ka *Chiquita* (un tikai *Chiquita*) prakse bija paziņot dzelteno references cenu, uz kuras pamata tā noteica zaļo references cenu.
- 67 Turklāt neesot nekādu pierādījumu, kas liecinātu, ka *Chiquita* references cenas attiektos uz banāniem, kurus tirgoja divas nedēļas vēlāk. Šis Komisijas pieņēmums esot pretrunā tirgus īstenībai un tās lietas materiālos esošajiem pierādījumiem. Līdz ar to *DFFE* un *Chiquita* vienas nedēļas ietvaros paziņotās references cenas attiecās uz dažādiem produktiem.
- 68 Šo faktu sagrozīšanas rezultātā Vispārējā tiesa esot izdarījusi kļūdainu secinājumu, ka pastāv zaļo un dzelteno references cenu savstarpējas konvertācijas prakse un ka *DFFE*, *Weichert* un *Chiquita* references cenas attiecās uz visiem banāniem, kuri attiecīgajā nedēļā tika nogatavināti. Tā kā Komisijas iztēlotā cenu saskaņošana neesot iespējama, Vispārējā tiesa to nepamatoti esot ņēmusi vērā arī pārsūdzētā sprieduma 248. punktā.
- 69 Vēl jāpiebilst, ka minētā faktu sagrozīšana Vispārējai tiesai esot likusi pārsūdzētā sprieduma 232. punktā nepareizi secināt, ka references cenas bija identiskas faktiskajām cenām un tās bija iepriekšējs un obligāts visu banānu tirdzniecības nosacījums. Jēdziena “zaļā cena” izmantošana liek domāt, ka importētāji katru ceturtdienu klientiem paziņoja faktiskās cenas. Tomēr ceturtdien tie paziņoja tikai savas references cenas un vienošanās par zaļo faktisko cenu notika pēc tam ar klientu.

Tiesas vērtējums

- 70 Vispirms no pārsūdzētā sprieduma izriet, ka, pretēji *Dole* sabiedrību apgalvotajam, Vispārējā tiesa ir ņēmusi vērā references cenu raksturu, atšķirību no faktiskajām cenām, tirgus darbības principus un *Chiquita*, *Dole Food* un *Weichert* iekšējo darbību īpatnības. Šie dažādie faktiskie elementi it īpaši un attiecīgi ir izklāstīti minētā sprieduma 143., 144. un 206., 127. un 137.–142., 150. un nākamajos, 158. un nākamajos, kā arī tā 252., 254. un 255. punktā.
- 71 Turpinot minētā sprieduma 152. un 184. punktā Vispārējā tiesa atsaucas uz *Dole* dzelteno cenu, nevis, kā apgalvo *Dole* sabiedrības, uz dzelteno references cenu. Frāze “references cena” nav atrodamā arī pārsūdzētā sprieduma 232. punktā.
- 72 Turklāt, kaut arī, kā savu secinājumu 66. punkta norādījusi ģenerāladvokāte, pārsūdzētā sprieduma 182. punktā ir pieļauta redakcionāla kļūda, atsaucoties uz “dzeltenajām references cenām”, no tā tomēr nevar secināt, ka Vispārējā tiesa būtu ko sajaukusi, nedz arī to, ka būtu sagrozīti pierādījumi.
- 73 Visbeidzot arguments, ka *Chiquita* un *Dole Food* banāni, kuru references cenas tika noteiktas vienā dienā, netika pārdoti tajā pašā nedēļā un tādējādi savstarpēji nekonkurēja, ir jānoraida, jo tas katrā ziņā ir neatbilstošs.

- 74 Patiesībā minētā tirdzniecības nobīde laikā, pat ja tā būtu pierādīta, nekādā ziņā neatspēkotu Vispārējās tiesas konstatējumus, kas balstīti uz pierādījumiem, kurus snieguši paši minētie uzņēmumi un kuri citēti pārsūdzētā sprieduma 201. un 220. punktā, no kuriem secināms, ka zaļās un dzeltenās references cenas bija savstarpēji konvertējamas un ka *Chiquita* dzeltenās references cenas noteikšanu, kā tā pati atzinusi, ietekmēja *Dole Food* noteikto references cenu izmaiņas.
- 75 Ņemot vērā iepriekš minēto, otrais pamats ir jānoraida.

Par trešo pamatu, kas saistīts ar pierādījumu nepietiekamu vērtējumu

Par trešā pamata pirmo daļu, kas saistīta ar nepietiekamu pamatojumu Komisijas veiktā tirgus daļas aprēķina apstiprināšanai

– Dole sabiedrību argumenti

- 76 Ar trešā pamata pirmo daļu *Dole* sabiedrības norāda, ka Vispārējā tiesa, atzīdama, ka Komisija tirgus struktūru ir pārbaudījusi pareizi, nav izpildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu.
- 77 Tās norāda, ka pārsūdzētā sprieduma 353. punktā Vispārējā tiesa atzina, ka Komisija pamatoti ir uzskatījusi un ņēmusi vērā, ka *Dole Food*, *Chiquita* un *Weichert* bija ievērojama daļa tirgū, attiecībā uz kuru nevar konstatēt sadalītu piedāvājumu. Šī secinājuma pamatā esot vienīgi Komisijas sniegtie skaitļi par tirgus daļām, no kuriem izriet, ka *Dole*, *Chiquita* un *Weichert* kopējo pārdošanas apjomu vērtība bija aptuveni 45–50 % no kopapjoma (pārsūdzētā sprieduma 345. punkts) un 40–45 % no redzamā patēriņa (ši sprieduma 350. punkts).
- 78 Pirmajā instancē *Dole* sabiedrības norādīja, ka šīs tirgus daļas ir divtik lielas kā neatkarīgā ekspertīzē norādītās. Šīs daļas esot pārāk lielas, jo tās uzskata, ka Komisija skaitītājā ir saskaitījusi dzelteni un zaļo banānu pārdošanas apjomus, savukārt saucējā izmantotais skaitlis esot iegūts no importa, kas attiecas tikai uz zaļajiem banāniem. Šī aprēķina rezultātā tiek iegūtas tirgus daļas, kas pārsniedz 100 %, jo, piemēram, *Dole* sabiedrību pārdotie dzeltenie banāni, kurus tās no cita importētāja bija nopirkušas zaļus, tiek iekļauti kā to dzelteni banānu pārdošanas apjomos, tā arī importētāju zaļo banānu pārdošanas apjomos, bet saucējā ir ietverti tikai zaļie banāni.
- 79 Komisija esot zinājusi par grūtībām attiecīgo sabiedrību svaigo banānu tirgus daļu novērtēšanā. Vispārējā tiesa katrā ziņā esot lēmusi, pamatodamās uz Komisijas sniegtajiem aprēķiniem, nelūdzot papildu paskaidrojumus un nepārbaudot norādītās problēmas. Tā pārsūdzētajā spriedumā arī pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, tā 352. punktā noraidot *Dole* sabiedrību argumentus, kuru pamatā bija atšķirība starp dzeltenajiem un zaļajiem banāniem, un apstiprinot Komisijas piedāvājumu tirgus daļu aprēķinos atsaukties tikai uz svaigajiem banāniem.

– Tiesas vērtējums

- 80 Kā savu secinājumu 82. un 83. punktā ir norādījusi ģenerāladvokāte, pirmkārt, *Dole Food* savos rakstveida paskaidrojumos Vispārējā tiesā ir tikai norādījusi, ka Komisijas aprēķinātās tirgus daļas ir pārspilēti lielas. Jo īpaši tā nav nekur atsaukusies uz to, ka banāni būtu pieskaitīti divkārt zaļo un dzelteni banānu tirdzniecības starp importētājiem dēļ, bet vienīgi kādā zemsvitras piezīmē pārmetusi Komisijai, ka tā ir saskaitījusi zaļo un dzelteni banānu pārdošanas apjomus.
- 81 Otrkārt, *Dole Food* tiesas sēdē Tiesā piekrita, ka tās rakstveida paskaidrojumos ietverto argumentu priekšmets tiesvedībā Vispārējā tiesā netika paplašināts.

- 82 Šādos apstākļos, tā kā minētais aspekts tiesvedībā Vispārējā tiesā nebija izvirzīts pietiekami skaidri, Vispārējai tiesai nevar pārmest, ka tā pārsūdzētajā spriedumā šo jautājumu nav padziļināti izpētījusi.
- 83 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Vispārējās tiesas pienākumu pamatot savus nolēmumus nevar interpretēt tā, ka tai būtu pienākums detalizēti atbildēt uz katru prasītāja norādīto argumentu, it īpaši, ja tas nav pietiekami skaidrs un precīzs (spriedums *FIAMM* u.c./Padome un Komisija, C-120/06 P un C-121/06 P, EU:C:2008:476, 91. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 84 No tā izriet, ka trešā pamata pirmā daļa ir jānoraida kā nepamatota.

Par trešā pamata otro un trešo daļu, kas saistītas ar pirmstarifikācijas saziņas elementu un tarifikācijas faktoru, kas rada konkurences ierobežojumu, precīzu neidentificēšanu

– *Dole* sabiedrību argumenti

- 85 Ar trešā pamata otro daļu *Dole* sabiedrības apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, pārsūdzētā sprieduma 261. punktā secinādama, ka Komisijai, vērtējot, vai informācijas apmaiņa ir konkurences ierobežojums mērķa dēļ, nebija jāprecizē, kurš šīs informācijas aspekts ir uzskatāms par minēto ierobežojumu mērķa dēļ.
- 86 *Dole* sabiedrības norāda, ka tās Vispārējā tiesā ir apgalvojušas, ka apstrīdētajā lēmumā pirmstarifikācijas saziņas saturs esot aprakstīts pārāk vispārīgi, lai skaidri varētu secināt to turpmākās darbības tirgū un noteikt, vai Komisijas veiktais vērtējums ir pareizs. Turklāt, tā kā informācijas apmaiņas biežums vai periodiskums ir būtisks faktors, izvērtējot šīs apmaiņas likumību, tad, lai noteiktu šo periodiskumu vai biežumu, noteikti būtu nepieciešams, lai Komisija precizē, kādas informācijas tēmas ir uzskatāmas par pārkāpuma daļu.
- 87 Vispārējā tiesa šos argumentus noraidīja, pamatojot, ka Komisijai nebija pienākums uzrakstīt izsmeļošu to faktoru sarakstu, kuri attiecīgajā nozarē būtu uzskatāmi par prettiesiskiem, un tādējādi šī tiesa, pirmkārt, neņēma vērā, ka diskusijas par faktoriem, kuri varētu būt svarīgi cenu noteikšanā, visi nav pietiekami kaitīgi, lai tos kvalificētu par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ. Otrkārt, tā nesniedza atbildi uz argumentu par nepieciešamību uzrakstīt izsmeļošu sarakstu, lai uzņēmums varētu pārbaudīt, cik pamatota ir Komisijas argumentācija par kontaktēšanās biežumu, kuru tā uzskata par neatbilstošu.
- 88 Ar trešā pamata trešo daļu *Dole* sabiedrības apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir arī pieļāvusi kļūdu, pārsūdzētā sprieduma 265., 266. un 376. punktā uzskatot, ka Komisija ir pietiekami precīzi aprakstījusi tarifikācijas faktorus, kuru informācijas apmaiņa rada konkurences ierobežojumu mērķa dēļ.
- 89 Tās norāda, ka atbilstoši apstrīdētajam lēmumam apmaiņa ar informāciju par apjomiem neietilpa pārkāpumā, kas tām tika pārmests, taču savā atbildes rakstā Vispārējā tiesā Komisija bija sniegusi detalizētu pārkāpumu veidojošas saziņas aprakstu, kura ietvēra arī minēto informāciju.
- 90 Minētajos pārsūdzētā sprieduma punktos Vispārējā tiesa secināja, ka no apstrīdētā lēmuma 136., 149. un 185. punkta izriet, ka minētā informācijas par apjomiem apmaiņa neietilpst pārkāpumā, jo šī apmaiņa notika pirms pirmstarifikācijas saziņas. Šis secinājums esot nepareizs, jo minētajos punktos pašos ir teikts, ka informācijas par apjomiem apmaiņa notika tajā pašā laikā, kad minētā saziņa. Tādēļ, pretēji vispārējās tiesas atzītajam, no apstrīdētā lēmuma skaidri neizriet, ka minētā informācijas apmaiņa neietilpst pirmstarifikācijas saziņā.
- 91 Tāpat arī skaidri neesot secināms, ka Komisija informācijas par nozari kopumā neformālo apmaiņu būtu uzskatījusi par pārkāpuma sastāvdaļu. Jo īpaši Vispārējā tiesa neesot pārbaudījusi, vai šis konkrētais temats ir speciāli izlaists no to tematu saraksta, kurus kā pārkāpumā ietilpstošus uzskaitījusi Komisija.

- 92 Tādējādi Vispārējās tiesas secinājuma pamatā esot apstrīdētā lēmuma un Komisijas izbildumu raksta sagrozīta izpratne. Tā kā šie temati nebija konkretizēti, *Dole* sabiedrības nevarēja pārbaudīt Komisijas argumentācijas pamatotību attiecībā uz atsevišķu darbību kvalificēšanu par konkurences ierobežojumu mērķa dēļ un saziņas biežuma noteikšanu.
- Tiesas vērtējums
- 93 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, pirmkārt, EKL 253. pantā prasītajam pamatojumam ir jābūt pielāgotam attiecīgā akta būtībai un tam nepārprotami un viennozīmīgi jāatspoguļo iestādes, akta autores, argumentācija, lai ļautu ieinteresētajām personām noskaidrot pieņemtā akta pamatojumu un kompetentajai tiesai veikt pārbaudi. Saistībā konkrēti ar individuālu lēmumu pamatojumu šādu lēmumu pamatošanas pienākuma mērķis – papildus ļaut tiesai īstenot savu kontroli – ir sniegt ieinteresētajai personai pietiekamu norādi, lai saprastu, vai lēmumā, iespējams, nav pieļauta kļūda, kas ļauj apstrīdēt tā likumību (spriedums *Ziegler*/Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 115. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 94 Otrkārt, pamatojuma prasība ir jāizvērtē, ņemot vērā konkrētā gadījuma apstākļus, tostarp attiecīgā akta saturu, izvirzīto motīvu būtību un akta adresātu vai citu personu, kuras šis akts skar tieši un individuāli, iespējamās intereses saņemt paskaidrojumus. Netiek prasīts, lai pamatojumā tiktu precizēti visi atbilstošie faktiskie un tiesiskie apstākļi, jo jautājums, vai akta pamatojumā ir izpildītas EKL 253. panta prasības, ir jāizvērtē, ņemot vērā ne tikai šī panta formulējumu, bet arī tā kontekstu, kā arī visas tiesību normas, kas regulē attiecīgo jomu (spriedums *Ziegler*/Komisija, EU:C:2013:513, 116. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 95 Šajā lietā Vispārējā tiesa vispirms pārsūdzētā sprieduma 253.–255. punktā citēja attiecīgo uzņēmumu paziņojumus par pirmstarifikācijas saziņā notikušo informācijas apmaiņu.
- 96 Minētā sprieduma 256. punktā tā no minētā secināja, ka Komisija ir identificējusi divus informācijas veidus, proti, pirmkārt, cenu noteikšanas faktorus, t.i., faktorus, kuriem ir nozīme saistībā ar references cenu noteikšanu nākamajai nedēļai, un, otrkārt, cenu tendences un indikatīvās norādes par references cenām nākamajai nedēļai, pirms šīs references cenas tika noteiktas.
- 97 Turpinājumā pārsūdzētā sprieduma 262.–264. punktā Vispārējā tiesa norādīja, ka saskaņā ar *Dole* sabiedrību paziņojumiem saziņa bija par faktoriem, kuri ietekmē piedāvājuma attiecību pret pieprasījumu, tirgus nosacījumus un cenu attīstību.
- 98 Visbeidzot pārsūdzētā sprieduma 266. un 376. punktā Vispārējā tiesa konstatēja, ka *Dole* sabiedrības neapstrīd Komisijas konstatējumu par to, ka dati par importa apjomiem neietilpa pirmstarifikācijas saziņā.
- 99 Šādos apstākļos Vispārējā tiesa, nepieļaujot kļūdu tiesību piemērošanā, varēja uzskatīt, ka Komisija lietas apstākļos pietiekami precīzi ir identificējusi sodāmo rīcību un tādējādi ir izpildījusi pienākumu norādīt pamatojumu.
- 100 Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 261. punktā ir pamatoti atzinusi, ka EKL 253. pantā Komisijai nav paredzēts pienākums apstrīdētajā lēmumā ietvert izsmēlošu to faktoru sarakstu, ar kuru informāciju nedrīkst savstarpēji apmainīties konkurenti.
- 101 No tā izriet, ka trešā pamata otrā un trešā daļa ir jānoraida kā nepamatotas.

Par trešā pamata ceturto daļu, kas saistīta ar pirmstarifikācijas saziņā iesaistīto darbinieku atbildību

- 102 Ar trešā pamata ceturto daļu *Dole* sabiedrības norāda, ka Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, nepārbaudot to argumentu par to, ka *Chiquita* un *DFFE* darbinieki nevarēja apmainīties ar svarīgu informāciju par references cenu tendencēm, jo tiem galu galā nebija pilnvaru noteikt šīs cenas, un Komisija to nebija apstrīdējusi. Tās uzskata, ka šis fakts nozīmē, ka visas šīs sarunas nevarēja viest būtisku skaidrību, lai varētu saskaņot references cenas. Tādēļ, pretēji Vispārējās tiesas nolemtajam, tās neaprobežojās tikai ar apgalvojumu, ka informācijas apmaiņā iesaistīto darbinieku rīcība nav attiecināma uz prasītāju sabiedrībām.
- 103 Kā pamatoti norādījusi Komisija, *Dole* sabiedrību argumentācijas pamatā ir kļūdaina pārsūdzētā sprieduma izpratne, jo Vispārējā tiesa minētā sprieduma 578.–582. punktā detalizēti izvērtēja to argumentus par iesaistīto darbinieku atbildību.
- 104 No tā izriet, ka trešā pamata ceturto daļu nav pamatota.

Par trešā pamata piekto daļu, kas saistīta ar pirmstarifikācijas saziņas kvalifikāciju par konkurences ierobežojumu mērķa dēļ

– *Dole* sabiedrību argumenti

- 105 Ar trešā pamata piekto daļu *Dole* sabiedrības norāda, ka Vispārējā tiesa, atzīstot, ka pirmstarifikācijas saziņa ir konkurences ierobežojums mērķa dēļ, ir pieļāvusi kļūdu faktu juridiskajā kvalifikācijā. Tās uzskata, ka notikusī informācijas apmaiņa nav uzskatāma par tādu, kas varētu kļūst par neskaidrību par attiecīgo uzņēmumu iecerētajām darbībām faktisko cenu noteikšanā.
- 106 Pirmkārt, pirmstarifikācijas saziņu īstenoja darbinieki, kuri nav atbildīgi par references cenu noteikšanu. Otrkārt, tā kā šī saziņa bija par references cenu tendencēm, tā nevarēja kļūst par neskaidrību par faktiskajām cenām. Šajā ziņā visi Komisijas izmeklēšanā iesaistītie tirgus dalībnieki bija atzinuši, ka references cenas bija visai attālinātas no faktiskajām cenām. Turklāt Komisija neesot konstatējusi konkurences ierobežojumu mērķa dēļ attiecībā uz tāda paša veida informācijas apmaiņu starp diviem citiem uzņēmumiem.
- 107 Pārsūdzētā sprieduma 540., 541., 548. un 549. punktā Vispārējā tiesa šos argumentus noraidīja, nepamatoti uzliekot *Dole* sabiedrībām pienākumu pierādīt, ka informācijas apmaiņa nevarēja kļūst par neskaidrību par faktisko cenu attīstību. Informācijas apmaiņas pārkāpuma raksturs esot bijis jāpierāda Komisijai. *Dole* sabiedrības uzskata, ka no judikatūras izriet, ka apstāklis, ka informācijas apmaiņa var zināmā mērā ietekmēt cenas, nav pietiekams, lai konstatētu konkurences ierobežojumu mērķa dēļ. Tomēr Komisija šādus pierādījumus nevarēja sniegt, ņemot vērā, ka nav ticamas saiknes references cenu un faktisko cenu svārstību starpā.
- 108 Turklāt, ciktāl Vispārējā tiesa noraidīja *Dole* sabiedrību argumentu saistībā ar cita uzņēmuma paziņojumiem, pārsūdzētā sprieduma 516. punktā atzīstot, “ka minētā uzņēmuma paziņojumi ir jāizvērtē, ņemot vērā to kontekstu, proti, to, ka tas ir uzņēmums, kuram ir ticis adresēts paziņojums par iebildumiem un kurš apstrīd pārmetumu par pret konkurenci vērstu rīcību”, šīs sabiedrības uzskata, ka Vispārējā tiesa ir pārkāpusi nevainīguma prezumpcijas principu un nav ievērojusi apstākli, ka pierādīšanas pienākums ir Komisijai.
- 109 Visbeidzot *Dole* sabiedrības uzskata, ka pirmstarifikācijas saziņa par tarifkācijas faktoriem nevarēja kļūst par neskaidrību par attiecīgo uzņēmumu iecerēto rīcību. Tās it īpaši norāda, ka Vispārējā tiesa secināja, ka informācijas apmaiņa par nozari kopumā bija “nekaitīga”, ka apstrīdētajā lēmumā nebija informācijas par pārkāpuma apmēriem un ka Vispārējā tiesa uzskatīja, ka meteoroloģiskie apstākļi bija publiska informācija, kuru varēja iegūt no citiem avotiem.

110 Ciktāl Vispārējā tiesa uzskatīja, ka pirmstarifikācijas saziņa tomēr ietvēra konkurentu nostāju par šiem faktoriem, *Dole* sabiedrības uzskata, ka, ņemot vērā atbilstošo judikatūru, viedokļu par meteoroloģiskajiem apstākļiem apmaiņu nevar kvalificēt par konkurences ierobežojumu mērķa dēļ, jo šādas diskusijas ir tik ļoti attālinātas no faktisko cenu noteikšanas, ka tās nevar kļūdēt neskaidribu un ļaut saskaņot šo produktu cenas.

– Tiesas vērtējums

111 Ir jāatzīst, ka, pretēji Komisijas apgalvotajam, *Dole* sabiedrības nav lūgušas Tiesu tikai izvērtēt jaunus faktus, bet arī pievērsties apgalvotām Vispārējās tiesas pieļautām kļūdām tiesību piemērošanā. Tādēļ šī pamata daļa ir pieņemama.

112 Par lietas būtību ir jāatgādina, ka, lai varētu atzīt EKL 81. panta 1. punktā noteiktā aizlieguma pārkāpumu, nolīguma, uzņēmumu apvienības lēmuma vai saskaņotās darbības “mērķim vai sekām” ir jābūt konkurences kopējā tirgū nepieļaušanai, ierobežošanai vai izkropļošanai.

113 Šajā ziņā no Tiesas judikatūras izriet, ka noteikti uzņēmumu savstarpējās koordinācijas veidi ietver pietiekamu kaitējuma konkurencei līmeni, lai varētu uzskatīt, ka nav jāpārbauda to sekas (spriedums *CB/Komisija*, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 49. punkts un tajā minētā judikatūra).

114 Šajā judikatūrā ir atzīts, ka noteiktu veidu vienošanās starp uzņēmumiem jau pēc sava rakstura var tikt uzskatītas par normālai konkurences funkcionēšanai kaitējošām (spriedums *CB/Komisija*, EU:C:2014:2204, 50. punkts un tajā minētā judikatūra).

115 Ir noteikts, ka noteiktas koluzīvas darbības, kā, piemēram, horizontāla cenu noteikšana kartelos, ir uzskatāmas par tik ļoti kaitējošām, it īpaši cenām, preču pakalpojumu daudzumam vai kvalitātei, ka EKL 81. panta 1. punkta piemērošanas nolūkā nav jāpierāda to konkrētā ietekme tirgū. Pieredze rāda, ka šādas darbības rada ražošanas samazinājumu un cenu celšanos, kā rezultātā tiek nepareizi sadalīti resursi, kaitējot tostarp patērētājiem (spriedums *CB/Komisija*, EU:C:2014:2204, 51. punkts un tajā minētā judikatūra).

116 Tomēr gadījumos, kad uzņēmumu saskaņoto darbību satura analīze neatklāj pietiekamu kaitējuma konkurencei pakāpi, savukārt ir jāpārbauda to sekas un, lai noskaidrotu, vai tās ir EKL 81. panta 1. punktā minēto starpā, ir jānosaka, ka jābūt izpildītam to nosacījumu kopumam, no kuriem izriet, ka konkurence reāli un jūtami ir tikusi nepieļauta, ierobežota vai izkropļota (skat. šajā ziņā spriedumu *CB/Komisija*, EU:C:2014:2204, 52. punkts un tajā minētā judikatūra).

117 Atbilstoši Tiesas judikatūrai, lai novērtētu, vai uzņēmumu saskaņoto darbību veids pietiekami kaitē konkurencei, lai tas varētu tikt uzskatīts par EKL 81. panta 1. punkta pārkāpumu, it īpaši ir jāizvērtē ar to sasniedzamie mērķi, kā arī saimnieciski tiesiskais konteksts, kurā tas ietilpst. Vērtējot šo kontekstu, ir vienlīdz jāņem vērā ietekmēto preču vai pakalpojumu iedaba, kā arī faktiskie attiecīgā tirgus vai tirgu darbības un struktūras apstākļi (skat. šajā ziņā spriedumu *CB/Komisija*, EU:C:2014:2204, 53. punkts un tajā minētā judikatūra).

118 Turklāt, kaut arī pušu nodoms nav nepieciešamais uzņēmumu saskaņotās darbības rakstura noteikšanas elements, valstu vai Savienības konkurences iestādēm vai tiesām nekas neliedz to ņemt vērā (skat. šajā ziņā spriedumu *CB/Komisija*, EU:C:2014:2204, 54. punkts un tajā minētā judikatūra).

119 Otrkārt, konkrēti attiecībā uz informācijas apmaiņu starp konkurentiem ir jāatgādina, ka saskaņotās darbības veidojošie koordinācijas un sadarbības kritēriji ir jāizprot, ņemot vērā EK liguma normās attiecībā uz konkurenci ietvertu koncepciju, saskaņā ar kuru katram saimnieciskās darbības subjektam ir patstāvīgi jānosaka, kādu politiku kopējā tirgū tas plāno veikt (spriedums *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 32. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 120 Lai gan šī patstāvības prasība neizslēdz saimnieciskās darbības subjektu tiesības saprātīgi piemēroties konstatētai vai sagaidāmai to konkurentu rīcībai, tomēr tā strikti iestājas pret jebkādu tiešu vai netiešu kontaktu nodibināšanu starp saimnieciskās darbības subjektiem, lai to rezultātā vai nu ietekmētu faktiskā vai potenciāla konkurenta rīcību tirgū, vai nu to informētu par savu paša īstenošanai paredzēto vai ieplānoto rīcību tirgū, ja šo kontaktu mērķis vai sekas ir konkurences nosacījumu rašanās, kas, ņemot vērā sniegto preču vai pakalpojumu raksturu, uzņēmumu lielumu un skaitu un minētā tirgus apmēru, neatbilst normāliem attiecīgā tirgus nosacījumiem (spriedums *T-Mobile Netherlands* u.c., EU:C:2009:343, 33. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 121 Tādēļ Tiesa ir nospriedusi, ka informācijas apmaiņa starp konkurentiem pretrunā konkurences noteikumiem var būt tad, ja ar to samazina vai novērš nenoteiktības pakāpi attiecībā uz konkrētā tirgus funkcionēšanu, kā rezultātā konkurence starp uzņēmumiem tiek ierobežota (spriedumi *Thyssen Stahl* /Komisija, C-194/99 P, EU:C:2003:527, 86. punkts, un *T-Mobile Netherlands* u.c., EU:C:2009:343, 35. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 122 It īpaši par vērstu pret konkurenci ir uzskatāma tāda informācijas apmaiņa, ar ko var novērst nenoteiktību ieinteresēto personu starpā saistībā ar attiecīgo uzņēmumu veicamās korekcijas brīdi, apmēru un kārtību, kādā attiecīgie uzņēmumi ir iecerējuši darbības īstenot tirgū (skat. šajā ziņā spriedumu *T-Mobile Netherlands* u.c., EU:C:2009:343, 41. punkts).
- 123 Turklāt saskaņotas darbības var uzskatīt par tādām, kam ir pret konkurenci vērsts mērķis, pat ja tām nav tiešas saistības ar patērētājiem piemērojamām cenām. EKL 81. panta 1. punkta formulējums nedod pamatu uzskatīt, ka aizliegtas būtu tikai tādas saskaņotas darbības, kurām ir tiešas sekas attiecībā uz gala patērētāju maksājamām cenām (skat. šajā ziņā spriedumu *T-Mobile Netherlands* u.c., EU:C:2009:343, 36. punkts).
- 124 Tieši pretēji, no EKL 81. panta 1. punkta a) apakšpunkta izriet, ka saskaņotām darbībām pret konkurenci vērsts mērķis var būt tad, ja ar tām “tieši vai netieši nosaka iepirkuma vai pārdošanas cenas vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus” (spriedums *T-Mobile Netherlands* u.c., EU:C:2009:343, 37. punkts).
- 125 Katrā ziņā EKL 81. pants, tāpat kā pārējie Līgumā iekļautie konkurences noteikumi, ir paredzēts, ne vien lai aizsargātu konkurentu vai patērētāju tiešās intereses, bet arī lai aizsargātu tirgus struktūru un līdz ar to konkurenci. Tādējādi saskaņoto darbību pret konkurenci vērsta mērķa konstatēšanu nevar pakārtot šo darbību tiešās saiknes ar patērētājiem piemērojamām cenām konstatēšanai (spriedums *T-Mobile Netherlands* u.c., EU:C:2009:343, 38. un 39. punkts).
- 126 Visbeidzot ir jāatgādina, ka no 81. panta 1. punkta teksta izriet, ka saskaņoto darbību jēdziens līdzās saskaņošanai uzņēmumu starpā nozīmē šai saskaņošanai atbilstošu rīcību tirgū un cēloņsakarību starp šiem abiem elementiem (spriedums *T-Mobile Netherlands* u.c., EU:C:2009:343, 51. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 127 Šajā ziņā Tiesa ir atzinusi, ka, ja nav pierādījumu par pretējo, kas ir jāiesniedz attiecīgajiem uzņēmējiem, ir jāpieņem, ka uzņēmumi, kas piedalās darbību saskaņošanā un kas turpina darboties tirgū, lai noteiktu savu rīcību šajā tirgū, ņem vērā informāciju, kas iegūta, tiem apmainoties ar to ar saviem konkurentiem. It īpaši Tiesa ir secinājusi, ka uz šādām saskaņotām darbībām EKL 81. panta 1. punkts ir piemērojams pat pret konkurenci vērstu seku tirgū neesamības gadījumā (spriedums *T-Mobile Netherlands* u.c., EU:C:2009:343, 51. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 128 Šajā lietā Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 442.–585. punktā pārbaudīja *Dole* sabiedrību argumentus par references cenu attiecināmību uz banānu nozari un pirmstarifikācijas saziņā iesaistīto *Dole Food* darbinieku atbildību.

- 129 Kā savu secinājumu 115. un 116. punktā ir norādījusi ģenerālvokāte, no ļoti detalizētajiem Vispārējās tiesas konstatējumiem izriet, ka starp *Dole* sabiedrībām un citiem banānu nozares uzņēmumiem notika divpusēja pirmstarifikācijas saziņa, kuras ietvaros tika apspriestas to attiecīgās references cenas un noteiktas cenu tendences. Turklāt *Dole* sabiedrības šo Vispārējās tiesas konstatējumu nav apstrīdējušas.
- 130 Otrkārt, vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 574. punktā ir konstatējusi, ka references cenas konkrētajā tirgū ir svarīgas, pirmkārt, jo tās vismaz bija tirgus signāli, tendences vai rādītāji attiecībā uz paredzamām banānu cenu izmaiņām un bija svarīgas saistībā ar banānu tirdzniecību un iegūtajām cenām, un, otrkārt, ka noteiktos darījumos faktiskās cenas bija tieši piesaistītas references cenām.
- 131 Treškārt, pārsūdzētā sprieduma 580. punktā Vispārējā tiesa konstatēja, ka pirmstarifikācijas saziņā iesaistītie *Dole* sabiedrību darbinieki piedalījās iekšējās tarifikācijas sanāksmēs.
- 132 Turklāt minētie Vispārējās tiesas konstatējumi, pirmkārt, lielā mērā ir balstīti uz *Dole Food* paziņojumiem un, otrkārt, *Dole* sabiedrības pret tiem nav cēlušas nekādus iebildumus par sagrozišanu.
- 133 Šādos apstākļos Vispārējā tiesa, nepieļaujot kļūdu tiesību piemērošanā, pamatoti varēja atzīt, ka šī sprieduma 127. punktā atgādinātās prezumpcijas piemērošanas nosacījumi šajā lietā ir izpildīti, kā rezultātā *Dole* sabiedrībām nav pamata tai pārvest pierādīšanas pienākuma un nevainīguma prezumpcijas principu pārkāpumu.
- 134 No tā turklāt izriet, ka Vispārējā tiesa, kā tā darījusi pārsūdzētā sprieduma 553. un 585. punktā, nepieļaujot kļūdu tiesību piemērošanā, varēja uzskatīt, ka Komisija ir pamatoti secinājusi, ka pirmstarifikācijas saziņas, tā kā tās rezultātā dalībnieki varēja mazināt neskaidrību par konkurentu iecerēto rīcību, mērķis bija radīt konkurences nosacījumus, kuri neatbilst normāliem tirgus apstākļiem, un tādējādi tā bija saskaņota darbība ar mērķi ierobežot konkurenci EKL 81. panta nozīmē.
- 135 Līdz ar to ir jānoraida arī trešā pamata piektā daļa un tādējādi šis pamats kopumā.

Par ceturto pamatu, kas saistīts ar kļūdainu naudas soda aprēķinu

Par ceturto pamata pirmo daļu, kas saistīta ar tādu sabiedrību pārdošanas apjomu ņemšanu vērā, kuras apgalvotajā pārkāpumā nebija iesaistītas

– Dole sabiedrību argumenti

- 136 Ar ceturto pamata pirmo daļu *Dole* sabiedrības norāda, ka Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, aprēķinot naudas sodu, ņemdamā vērā tostarp arī *Dole Food* meitasuzņēmumu, kuri konstatētajā pārkāpumā nebija iesaistīti, pārdošanas apjomus.
- 137 Tās atgādina, ka saskaņā ar paziņojumu par iebildumiem un apstrīdēto lēmumu vienīgais uzņēmums, kurš atzinis dalību pārkāpumā, bija *DFFE*, bet *Dole Food* tajā nebija iesaistīta un kā mātesuzņēmums pie atbildības netika saukta. Pārsūdzētā sprieduma 619.–623. punktā Vispārējā tiesa esot apgalvojusi, ka pārkāpumu ir izdarījusi *Dole Food*, ka apgalvojums par tās meitasuzņēmumu autonomiju ietilpst argumentācijā saistībā ar nepieciešamību nošķirt zaļos un dzeltenos banānus, ka tā nav attiecināma un katrā ziņā nepamatota.

- 138 Ar šo apgalvojumu Vispārējā tiesa esot kļūdaini interpretējusi *Dole* sabiedrību argumentu, ka nav iespējams piemērot naudas sodus, kas aprēķināti, pamatojoties uz to *Doles* grupas sabiedrību pārdošanas apjomiem, kuras pārkāpumā nav piedalījušās un kuras tālāk pārdeva no *DFFE* iegādātos banānus. Līdz ar to naudas sods esot pamatots nepareizi, izmantojot citu *Dole Food* meitasuzņēmumu pārdošanas apjomus.
- Tiesas vērtējums
- 139 Kā savu secinājumu 134. punktā norādījusi ģenerālvokāte, *Dole Food* argumentācija ir balstīta uz nepareizu Tiesas pastāvīgās judikatūras izpratni par mātesuzņēmumu atbildību par tām pilnībā piederošu meitasuzņēmumu pārkāpumiem saistībā ar dalību aizliegtās vienošanās darbībās.
- 140 Atbilstoši minētajai judikatūrai ar jēdzienu “uzņēmums” tiek apzīmēta jebkura vienība, kas veic saimniecisku darbību, neatkarīgi no šādas vienības juridiskā statusa un tās kapitāla nodrošinājuma veida. Šis jēdziens “uzņēmums” nozīmē ekonomisku vienību, pat ja no juridiskā skatpunkta šo ekonomisko vienību veido vairākas fiziskas un juridiskas personas. Ja šāda ekonomiska vienība pārkāpj konkurences tiesības, tai atbilstoši personiskās atbildības principam ir jāatbild par šādu pārkāpumu (spriedums *Alliance One International* un *Standard Commercial Tobacco*/Komisija un Komisija/*Alliance One International* u.c., C-628/10 P un C-14/11 P, EU:C:2012:479, 42. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 141 Padomes 2002. gada 16. decembra Regulas (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [EKL] 81. un 82. pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.), 23. panta 2. punktā ir noteikts, ka Komisija var uzlikt naudas sodus uzņēmumiem, kas izdarījuši EKL 81. panta pārkāpumu, ar nosacījumu, ka attiecībā uz katru uzņēmumu, kas piedalās pārkāpumā, soda nauda nepārsniedz 10 % no tā kopējā apgrozījuma iepriekšējā uzņēmējdarbības gadā.
- 142 Šīs normas mērķis tostarp ir nodrošināt naudas sodam pietiekamu preventīvo iedarbību, kas pamato attiecīgā uzņēmuma lieluma un ekonomiskās spējas, proti, pārkāpēja uzņēmuma kopējo resursu ņemšanu vērā (skat. šajā ziņā spriedumu *Lafarge*/Komisija, C-413/08 P, EU:C:2010:346, 102. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 143 Šī attiecīgā uzņēmuma lieluma un kopējo resursu ņemšana vērā, lai nodrošinātu pietiekamu naudas soda preventīvo iedarbību, pamato vēlamo iedarbību uz minēto uzņēmumu (skat. spriedumu *Lafarge* /Komisija, EU:C:2010:346, 104. punkts).
- 144 Tādēļ Komisijai, katrā konkrētajā gadījumā un ņemot vērā kontekstu, kā arī ar Regulu Nr. 1/2003 izveidotās sodu sistēmas iecerētos mērķus, katrā atsevišķā gadījumā ir jānovērtē iecerētās sekas uz attiecīgo uzņēmumu, it īpaši ņemot vērā apgrozījumu, kas atspoguļo šī uzņēmuma patieso ekonomisko situāciju laikposmā, kad tika izdarīts pārkāpums (spriedums *Britannia Alloys & Chemicals* /Komisija, C-76/06 P, EU:C:2007:326, 25. punkts).
- 145 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, nosakot naudas sodu, ir atļauts ņemt vērā gan uzņēmuma kopējo apgrozījumu, kas ietver, kaut arī aptuvenu un neskaidru, norādi uz uzņēmuma lielumu un tā ekonomisko spēju, gan arī tikai daļu no šī apgrozījuma, ko veido preces, attiecībā uz kurām izdarīts pārkāpums, un tādējādi ietver norādi uz pārkāpuma apmēru (spriedumi *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, no 100/80 līdz 103/80, EU:C:1983:158, 121. punkts; *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 243. punkts, kā arī *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients* /Komisija, C-397/03 P, EU:C:2006:328, 100. punkts).

- 146 Saskaņā ar Tiesas judikatūru, lai gan ar Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu Komisijai ir atstāta rīcības brīvība, regulā tomēr tās izmantošana ir ierobežota, nosakot objektīvus kritērijus, kas Komisijai ir jāievēro. Tā, pirmkārt, iespējami piemērojamajai naudas soda summai ir skaitlisks un absolūts maksimālais apmērs, tādējādi naudas soda maksimālais apmērs, ko var piemērot kādam uzņēmumam, ir iepriekš nosakāms. Otrkārt, šīs rīcības brīvības izmantošanu ierobežo arī uzvedības normas, ko Komisija pati sev ir noteikusi (skat. šajā ziņā spriedumu *Schindler Holding* u.c./Komisija, C-501/11 P, EU:C:2013:522, 58. punkts).
- 147 Šajā ziņā saskaņā ar Pamatnostādņu 13. punktu, “lai noteiktu naudas soda pamatsummu, Komisija izmanto pārkāpumā tieši vai netieši iesaistītā uzņēmuma preču vai pakalpojumu pārdošanas apjomu atbilstošajā EEZ teritorijā”. Šo pašu pamatnostādņu 6. pantā ir precizēts, ka “pārkāpumā iesaistīto preču vai pakalpojumu pārdošanas apjomu saistībā ar [tā] izdarīšanas ilgumu uzskata par piemērotu kompensācijas vērtību, lai atspoguļotu pārkāpuma ekonomisko nozīmīgumu, kā arī katra pārkāpumā iesaistītā uzņēmuma relatīvo nozīmīgumu”.
- 148 No tā izriet, ka minēto pamatnostādņu 13. punkta mērķis ir uzņēmumam uzliktā naudas soda apmēra aprēķinā kā sākumpunktu izmantot apmēru, kas atspoguļo pārkāpuma ekonomisko ietekmi un šī uzņēmuma nozīmi pārkāpumā. Līdz ar to, lai arī minētajā 13. punktā paredzētais pārdošanas apjoma jēdziens, protams, nevar tikt piemērots tādējādi, lai tas ietvertu attiecīgā uzņēmuma pārdošanas apjomu, kas tieši vai netieši neietilpst pārmestajā aizliegtās vienošanās darbībā, tas tomēr apdraudētu ar šo tiesību normu sasniedzamo mērķi, ja šis jēdziens tiktu uzskatīts par tādu, kurš attiecas vienīgi uz apgrozījumu, kas panākts tikai ar pārdošanu, par kuru ir konstatēts, ka to ir reāli ietekmējusi aizliegtā vienošanās (spriedums *Team Relocations* u.c./Komisija, C-444/11 P, EU:C:2013:464, 76. punkts).
- 149 Katrā ziņā jāuzsver, ka kopējā apgrozījuma daļa, ko veido to preču pārdošana, uz kurām attiecas pārkāpums, pati par sevi ir labākais rādītājs, kas atspoguļo šī pārkāpuma ekonomisko nozīmi (spriedums *Guardian Industries* un *Guardian Europe*/Komisija, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 59. punkts).
- 150 Tātad šajā lietā, nepieļaujot kļūdu tiesību piemērošanā, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 622. punktā ir atzinusi, ka Komisijai nevar tikt pārmests, ka tā, lai noteiktu ar pārkāpumu tieši vai netieši saistītā uzņēmuma preču vai pakalpojumu pārdošanas apjomu vērtību saskaņā ar Pamatnostādņu 13. punktu, esot ņēmusi vērā grupā, kurā *Dole Food* ir jumta sabiedrība, esošo citu, izņemot *DFFE*, sabiedrību veikto dzelteno banānu pārdevumu summu.
- 151 No tā izriet, ka ceturrtā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

Par ceturrtā pamata otro daļu, kas saistīta ar noteiktu pārdošanas apjomu dubultu ņemšanu vērā

– *Dole* sabiedrību argumenti

- 152 Ar ceturrtā pamata otro daļu *Dole* sabiedrības apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu naudas soda aprēķinā, tajā vienus un tos pašus banānus ietverot divreiz. Izmantotajā apgrozījumā bija ietverti *DFFE* banānu pārdošanas apjomi kādam trešajam uzņēmumam un šo pašu banānu pārdošana, ko bija veicis *Dole Food* meitasuzņēmums, kurš tos savukārt bija iegādājies un minētā trešā uzņēmuma.
- 153 Pārsūdzētā sprieduma 630. punktā Vispārējā tiesa šo argumentu noraidīja, pirmkārt, apšaubot skaitļu pareizību, kaut arī Komisija šajā ziņā nekad netika paudusi jebkādas šaubas un pat bija atzinusi, ka šo jautājumu nav pārbaudījusi. Katrā ziņā, ja Vispārējai tiesai šajā ziņā bija kādas neskaidrības, tai vajadzēja izmantot savas tiesības savākt pierādījumus.

154 Otrkārt, Vispārējā tiesa esot nospriedusi, ka minētajiem pārdošanas apjomiem nav piemērojama dubulta ņemšana vērā, jo minētais trešais uzņēmums nebija apstrīdētā lēmuma adresātu vidū. Katrā ziņā tas nekādi neietekmē apstākli, ka vienu un to pašu banānu pārdošanas apjomi naudas soda aprēķina nolūkos bija ņemti vērā divreiz. No apstrīdētā lēmuma 452. punkta turklāt neizrietot nekas, kas liecinātu, ka vēlme izvairīties no divkāršas ņemšanas vērā aprobežojas ar viena uzņēmuma, kas ir apstrīdētā lēmuma adresāts, pārdošanas apjomiem citam šī lēmuma adresātam.

– Tiesas vērtējums

155 No šī sprieduma 140.–149. punktā atgādinātās judikatūras izriet, ka piemērojamā soda apmērs ir nosakāms atbilstoši attiecīgā uzņēmuma apgrozījumam.

156 Pirmkārt, nav apstrīdēts, ka viena no *Dole Food* meitasuzņēmumiem trešajam, aizliegtajā vienošanās neiesaistītam uzņēmumam pārdoto banānu apjomi ietilpst uzņēmuma apgrozījumā un ka tad, kad cits *Dole Food* meitasuzņēmums tos uzpērk no minētā trešā uzņēmuma, lai pēc tam pārdotu mazumtirgotājiem, šis otrais pārdošanas apjoms arī ietilpst apgrozījumā.

157 Otrkārt, pretēji *Dole* apgalvotajam, no apstrīdētā lēmuma 452. punkta viennozīmīgi izriet, ka no dubultas vērā ņemšanas ir izslēgti vienīgi svaigu banānu pārdošanas apjomi citiem uzņēmumiem, kas ir šī lēmuma adresāti.

158 Šādos apstākļos un kā pamatoti norādījusi Komisija un savu secinājumu 145. punktā atzīmējusi ģenerāladvokāte, no *Dole* sabiedrību argumentiem nevar secināt, kādas kļūdas tiesību piemērošanā tā pārmet Vispārējai tiesai, un tādējādi ceturtnā pamata otrā daļa ir jānoraida kā nepieņemama.

159 Tādēļ šis pamats jānoraida.

160 Ņemot vērā visu iepriekš minēto, apelācijas sūdzība ir jānoraida.

Par tiesāšanās izdevumiem

161 Saskaņā ar Tiesas Reglamenta 184. panta 2. punktu, ja apelācijas sūdzība nav pamatota, Tiesa lemj par tiesāšanās izdevumiem. Atbilstoši šī paša reglamenta 138. panta 1. punktam, kas piemērojams apelācijas tiesvedībā, pamatojoties uz tā 184. panta 1. punktu, lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā *Dole* sabiedrībām spriedums ir nelabvēlīgs un Komisija ir prasījusi, lai tām piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, tām ir jāpiespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Tā kā tās apelācijas sūdzību ir iesniegušas kopā, tām šie tiesāšanās izdevumi ir jāatlīdzina solidāri.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

1) **apelācijas sūdzību noraidīt;**

2) ***Dole Food Company Inc.* un *Dole Fresh Fruit Europe*, agrākā *Dole Germany OHG*, solidāri atlīdzina tiesāšanās izdevumus.**

[Paraksti]